Альона ХОТЛУБЕЙ,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя (м. Ніжин)
e-mail: Alya.1988@gmail.com

Науковий керівник:
Олена КОНОНКО,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної освіти
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя (м. Ніжин)

ОБРАЗОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У динамічному світі здатність нестандартно та творчо мислити перетворюється на одну з головних передумов життєвого успіху особистості. Особливо сприятливим для закладання цих фундаментів є молодший дошкільний вік (3–4 роки) – сенситивний період, коли інтенсивно розвиваються психічні процеси та формуються базові риси характеру. У цьому віці малюк активно відкриває для себе довкілля, що вимагає гнучкості мислення та пошуку оригінальних підходів, а також проявляється первинна самостійність і прагнення діяти по-своєму.

Поняття «креативний» тісно пов’язане з базовою категорією «креативність». У науковій літературі зазначається, що сам термін «креативність» уперше увійшов до наукового обігу завдяки Дж. Гілфорду у 1959 році. Дослідник пов’язував це поняття з дивергентним мисленням – специфічним типом розумової діяльності, що охоплює здатність породжувати безліч різноманітних, альтернативних варіантів розв’язання однієї проблеми та приходити до несподіваних, оригінальних висновків. Натомість конвергентне мислення, за визначенням Гілфорда, зосереджене на пошуку єдиного, найбільш правильного чи стандартного рішення [7, с. 12].

Своєю чергою, Т. Любарт у власних теоретичних узагальненнях наголошує, що креативність обов’язково передбачає експериментальну діяльність та отримання нових результатів у ході вільної творчості. На його

переконання, йдеться про вміння генерувати оригінальні ідеї в межах конкретної проблеми, причому ці результати мають бути справді новаторськими, а не зводитися до банального копіювання чи відтворення вже знайомих зразків [8].

Вивчаючи вікові особливості розвитку творчого потенціалу, відомі вітчизняні дидакти та науковці (зокрема Л. Артемова? О. Савченко, та інші) підкреслюють, що дошкільний вік є оптимальним, сенситивним періодом для становлення креативності. Саме на цьому етапі людського розвитку спостерігається найвищий ступінь дитячої допитливості, безпосередності сприймання навколишнього середовища та емоційної відкритості до нового. Малюки-дошкільники виявляють природну схильність до фантазування, образного та метафоричного мислення, а також до активного експериментування з різноманітними матеріалами, що створює надзвичайно сприятливий фундамент для цілеспрямованого педагогічного супроводу та розвитку творчих здібностей [1].

Дослідники С. Лозинська та В. Фалько зазначають, що креативність дитини-дошкільника доцільно сприймати не як ізольовану інтелектуальну операцію, а як цілісну особистісну здатність до творчості. Вона яскраво виявляється у загальній активності, психологічній відкритності до нового досвіду, емоційній включеності, ініціативності та постійному прагненні до самовираження. Для вікової категорії 3–4 років такий підхід має критичне значення, адже в цьому віці ще зарано оцінювати креативність через складні розумові операції чи схеми; натомість її слід розпізнавати через реальні поведінкові реакції та прояви, які є доступними для спостереження у повсякденному житті малюка [6].

Вагомим чинником, що визначає специфіку й своєрідність креативності три-чотирирічних дітей, є особливості емоційної сфери. Емоції на цьому віковому етапі виконують не лише регулятивну роль, а й потужну спонукальну функцію: бурхливий та яскравий емоційний відгук на незвичний предмет, новий колір або цікавий звуковий ефект миттєво привертає увагу дитини та стимулює її до нетривалої творчої імпровізації.

Учена О. Кононко звертає увагу на те, що в молодшому дошкільному віці емоційний, пізнавальний та практично-діяльнісний розвиток малюка утворюють нерозривну, цілісну єдність. Через це творча активність дітей 3–4 років носить переважно ситуативний, безпосередній та яскраво

виражений емоційний характер: дитина вкрай рідко діє за заздалегідь продуманим, чітким планом, натомість її творча ініціатива народжується безпосередньо в процесі виконання дії, під впливом сиюхвилинної ситуації, несподіваного враження, ігрового сюжету або цікаво сказаного слова дорослого. Отже, подібна спонтанність та імпровізаційність у цьому віці сприймається не як недолік, а як природна вікова форма прояву творчості [5].

Серед різноманітних засобів виховання та розвитку особливе місце посідає образотворча діяльність, яка визнається одним із найефективніших інструментів формування креативності у дошкільників. Вона унікальним чином поєднує в собі глибоке емоційне переживання, пізнання довкілля, розвинену уяву, практичну дію та безпосереднє самовираження. Зокрема, В. Гринько підкреслює, що під час занять образотворчою діяльністю розвиток художніх здібностей дитини відбувається комплексно – через гармонійну інтеграцію сенсорного сприймання, фантазії, емоційного ставлення до процесу та власної продуктивної активності [4].

Особливого значення для стимулювання творчої активності молодших дошкільників набувають нетрадиційні техніки малювання. Вони суттєво розширюють межі дитячого практичного досвіду, активізують сенсорне пізнання, спонукають малюків до сміливого експериментування та дозволяють отримати яскравий, виразний результат навіть у тих випадках, коли технічні навички малювання ще не до кінця сформовані. На цьому акцентують увагу дослідники А. Безверха та С. Ковальова, розглядаючи нетрадиційне малювання як потужний і результативний засіб розвитку творчого потенціалу дошкільників у зображувальній роботі [2].

Для успішного розвитку креативності в цьому віці необхідно дотримуватися низки педагогічних умов:

– створення емоційно безпечного й естетичного середовища;

– використання варіативних матеріалів та ігрової мотивації;

– орієнтація на процес пошуку, а не лише на ідеальний кінцевий результат;

– підтримка дитячої ініціативи та діалогічний характер взаємодії з дорослим.

Для дітей 3–4 років ці умови адаптуються через короткотривалі завдання, сенсорно насичені матеріали та право на власний, нехай і

недосконалий результат. Постійне позитивне підкріплення й емоційне прийняття з боку дорослого перетворюють малювання на прояв особистісного самовираження.

Отже, образотворча діяльність є потужним засобом гармонійного розвитку особистості дошкільника. За умови суб'єктно орієнтованого підходу, педагогічної підтримки та використання нетрадиційних технік вона стає не просто елементом навчання, а дієвим механізмом стимулювання креативності, що робить її незамінною складовою освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В. В. Креативність. Енциклопедія Сучасної України : енциклопедія (онлайн) / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Т. 15. URL: https://esu.com.ua/article-2380 (дата звернення: 03.10.2026).
2. Безверха Ж., Ковальова А. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку у зображувальній діяльності засобами нетрадиційного малювання. *Universum.* 2025. № 17. С. 155–167. URL: https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1647 (дата звернення: 04.10.2026).
3. Бондаренко Н. Мейнстрім освітнього прогресу в Україні – компетентність ↔ креативність. Розвиток науки в країнах Європи: нові концепції та сучасні рішення : доповіді 9-ї міжнародної наукової конференції (6 вересня 2019 р., Штутгарт, Німеччина). Stuttgart : ORT Publishing, 2019. С. 91–102. URL: https://lib.iitta.gov.ua/716981/ (дата звернення: 04.10.2026).
4. Гринько В. Розвиток художніх здібностей дітей дошкільного віку в процесі образотворчої діяльності: інтегрований підхід. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка.* 2011. Вип. XL. С. 100–103.
5. Кононко О. Креативність: феноменологія та особливості розвитку в дошкільному дитинстві. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя).* 2025. № 3. С. 26–35.
6. Лозинська С., Фалько В. Теоретичні основи дослідження розвитку креативності у дошкільників як особистісної здатності до творчості. *Молодий вчений.* 2018. № 8 (60). С. 162–165.

7. Словник-довідник із соціальної роботи : навчальний посібник / упоряд. М. М. Букач, Н. В. Клименюк, В. В. Горлачук ; за ред. М. М. Букача. Миколаїв : ФОП Швець В. Д., 2015. 384 с.

8. Теорія і технологія розвитку дитячої художньої творчості дошкільника: науково-методичний посібник / укладач Н. Г. Каньоса. Камянець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2015. 188 с.